

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Кафедра кримінального процесу, криміналістики та експертології
факультет № 6**

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни **«Криміналістичні засоби та методи розкриття і розслідування кримінальних правопорушень»** вибіркового компонент освітньої програми другого (магістерського) рівня вищої освіти
Галузь знань: 26 «Цивільна безпека»
Спеціальність: 262 «Правоохоронна діяльність»

Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол № 7 від 30.08.2023 р.

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол № 7 від 25.08.2023 р.

ПОГОДЖЕНО

Секцією науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол № 7 від 29.08.2023 р.

Розглянуто на засіданні кафедри кримінального процесу, криміналістики та експертології факультету Протокол № 6 від 21.08.2023 року № 7

Розробник:

Доцент кафедри кримінального процесу, криміналістики та експертології факультету № 6 кандидат юридичних наук, доцент Заяць Д.Д.

Рецензенти:

Голова Київського районного суду м. Харкова, доктор юридичних наук, доцент Шаренко С.Л.

Професор кафедри криміналістики, судової експертології та домедичної підготовки факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор Степанюк Р.Л.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Шифри та назви галузі знань, код та назва спеціальності, ступень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS: 4 Загальна кількість годин: 120 Кількість тем: 10	26 «Цивільна безпека» 262 «Правоохоронна діяльність», другий (магістерський)	Цикл підготовки вибіркового Навчальний курс – 1 Семестр – 1 Види підсумкового контролю: залік

Розподіл навчальної дисципліни за видами занять:

денна форма навчання	заочна форма навчання
Лекції – 20 год.	Лекції – 6 год.
Практичні – 20 год.	Практичні – 6 год.
Самостійна робота – 80 год.	Самостійна робота – 108 год.
Індивідуальні завдання: реферати	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Криміналістичні засоби та методи розкриття і розслідування кримінальних правопорушень» є формування у здобувачів вищої освіти загального уявлення про процесуальні, організаційні, методичні, наукові і тактичні основи застосування техніко-криміналістичних засобів в кримінальному судочинстві, а також отримання навичок щодо підготовки експертних досліджень за відповідними напрямками.

2.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Криміналістичні засоби та методи розкриття і розслідування кримінальних правопорушень» є

а) науково-юридичні:

- під час поглибленого вивчення студентами наукових положень дисципліни «Застосування техніко-криміналістичних засобів доказування» для отримання теоретичних знань і практичних навичок ефективного застосування техніко-криміналістичних засобів і методів у практичній діяльності з розслідування і запобігання окремих видів злочинів;

- при опануванні необхідної науково-методичної літератури, яка забезпечує дослідження виникаючих питань, шляхів їх розв'язання, використовуючи навички творчого мислення та самовдосконалення свого професійного рівня;

- під час формування навичок з прийняття рішень в складних слідчих ситуаціях, опанування логіки доказування та складання процесуальних документів, ділових паперів під час кримінального провадження;

б) загальноосвітні:

- при підвищенні юридичної культури та ерудиції фахівців, оволодіння

досвідом інших держав щодо застосування криміналістичних знань;

в) виховні:

- під час формування спрямованості ідеям істини, добра, справедливості і законності, почуття відповідальності перед суспільством, державою і людиною.

Міждисциплінарні зв'язки: Кримінальний процес, Кримінальне право, Судова експертологія, Кримінологія.

2.3. Згідно з освітньою програмою здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

- механізм вчинення злочинів і виникнення слідів;
- способи підробки документів та їх ознаки;
- правила виявлення, фіксації, вилучення і використання слідів злочинів – джерел доказів;
- техніко-криміналістичні засоби і матеріали уніфікованої слідчої валізи, спеціалізовані технічні засоби пересувних криміналістичних лабораторій і можливості їх практичного використання;
- можливості проведення спеціалістом попереднього дослідження речових доказів на місці події;
- види експертиз та їх можливості, систему державних експертних установ;
- види обліків, що ведуться в міністерстві внутрішніх справ та можливості їх використання у розслідуванні злочинів.

вміти:

- застосовувати техніко-криміналістичні засоби, прийоми і методи під час виявлення, фіксації та вилучення слідів злочину і злочинця, а також їх попереднього дослідження;
- використовувати одержані під час дослідження джерела матеріальних та ідеальних слідів в розслідуванні та попередженні злочинів;
- використовувати спеціальні знання під час розслідування злочинів конкретних видів.

2.4. Форма підсумкового контролю: залік

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 годин / 4 кредити ECTS.

2.5. Програмні компетентності, які формуються при вивченні навчальної дисципліни:

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі права, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог	
Загальні компетентності (ЗК)	3 К-1	Здатність до абстрактного, логічного та критичного мислення, аналізу і синтезу.
	3 К-2	Здатність застосовувати знання на практиці

	3 K-3	Базові знання та розуміння предметної області та розуміння професії
	3 K-4	
	3 K-5	Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій
	3 K-6	Здатність до пошуку, обробки та аналізу інформації з різних джерел
	3 K-7	Здатність до критичного осмислення проблем у навчанні та професійній діяльності
	3 K-8	Здатність провадити дослідницьку та інноваційну діяльність
	3 K-9	Здатність дотримуватись заходів безпеки
	3 K-10	Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.
Фахові компетентності (ФК)	Ф K-1	Здатність провадити професійну діяльність у повній відповідності до закону
	Ф K-2	Усвідомлення засад і доктрин національного права, а також змісту правових інститутів таких фундаментальних галузей права, як: конституційне право, адміністративне і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, трудове право, кримінальне і кримінальне процесуальне право, фінансове право, господарське право тощо
	Ф K-3	Здатність забезпечувати законність та правопорядок, безпеку держави, суспільства, особистості в межах виконання своїх посадових обов'язків
	Ф K-4	Володіння юридичною термінологією та юридичною технікою, здатність правильно відтворювати результати професійної діяльності в юридичній та іншій документації
	Ф K-5	Здатність встановлювати особу злочинця, виявляти причини і умови злочинності та її окремих видів, реалізовувати напрями і заходи щодо запобігання їй
	Ф K-6	Здатність аналізувати правові проблеми та формувати правові позиції
	Ф K-7	Здатність діяти на основі розвинутої правосвідомості, правового мислення і правової культури
	Ф	Здатність запобігати, виявляти, розкривати

	К-8	та розслідувати правопорушення
	Ф К-9	Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих компетентностей у професійній діяльності.
	Ф К-10	Здатність тлумачити нормативно-правові акти, робити кваліфіковані юридичні висновки і надавати консультації
	Ф К-11	Здатність у передбачених законом випадках, приймати рішення та процесуально їх оформлювати, процесуально супроводжувати досудове розслідування
	Ф К-12	Здатність застосовувати методики розслідування окремих видів злочинів.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема № 1. Поняття техніко-криміналістичних засобів доказування і мета їх застосування

Поняття техніко-криміналістичних засобів доказування. Мета застосування техніко-криміналістичних засобів доказування. Суб'єкти застосування техніко-криміналістичних засобів. Правові основи застосування техніко-криміналістичних засобів доказування. Класифікація техніко-криміналістичних засобів доказування.

Тема № 2. Криміналістичний ДНК-аналіз

ДНК як об'єкт криміналістичного дослідження. Генезис криміналістичного ДНК-аналізу. Загальна характеристика технологій судового молекулярно-генетичного дослідження. Виявлення, фіксація та вилучення об'єктів, що можуть містити сліди біологічного походження, під час досудового розслідування. Основні правила вилучення й поводження зі слідами біологічного походження (СБП). Особливості вилучення окремих видів об'єктів, що можуть містити ДНК. Використання можливостей криміналістичного обліку генетичних ознак людини під час досудового розслідування. Призначення та проведення судової молекулярно-генетичної експертизи (СМГЕ). Молекулярно-генетична експертиза в системі судових експертиз. Відібрання біологічних зразків, необхідних для проведення судової молекулярно-генетичної експертизи. Призначення судової молекулярно-генетичної експертизи (СМГЕ).

Тема № 3. Криміналістичне дослідження цифрових доказів

Поняття, особливості та принципи роботи з доказами в електронній (цифровій) формі. Кримінально-процесуальні засади пошуку, вилучення комп'ютерної техніки та інформації з неї. Збирання електронних (цифрових) доказів (виявлення, огляд, фіксація, вилучення та упакування носіїв. Технічні

засоби для збирання електронних (цифрових) доказів. Джерела електронних (цифрових) доказів. Фіксація електронних (цифрових) доказів. Електронні (цифрові) докази в мережі Інтернет. Загальний порядок вилучення комп'ютерної техніки та її зберігання. Особливості вилучення мобільних пристроїв. Питання, що вирішуються комп'ютерно-технічною експертизою.

Тема № 4. Криміналістична вибухотехніка

Поняття, система і структура криміналістичної вибухотехніки. Предмет і об'єкти криміналістичної вибухотехніки. Методи, які застосовуються криміналістичною вибухотехнікою. Види і класифікація вибухових речовин і вибухових пристроїв. Ознаки і критерії віднесення об'єктів до вибухових пристроїв. Будова і призначення основних частин і механізмів вибухових пристроїв; корпус, засоби ініціювання, уповільнення і керування вибухом. Кримінальні та замасковані вибухові пристрої. Уражуючі фактори дії вибухових пристроїв. Техніка безпеки й засоби захисту особового складу при роботі з вибуховими пристроями та їх елементами. Особливості збору і попереднього дослідження слідової інформації місця вибуху. Техніко-криміналістичне забезпечення огляду місця вибуху. Особливості підготовчого етапу огляду та заходи щодо ліквідації наслідків вибуху. Особливості тактики і методів роботи слідчо-оперативної групи на місці вибуху. Слідова характеристика місця вибуху. Особливості вилучення, транспортування і зберігання слідів вибуху. Характер і особливості проведення попередніх досліджень на місці вибуху. Встановлення природи, причин і характеру вибуху; виду вибухової речовини і вибухового пристрою, потужності вибуху, особистості злочинця тощо. Сучасні техніко-криміналістичні засоби збирання слідів застосування вибухових речовин і вибухових пристроїв.

Тема № 5. Криміналістичне дослідження мікрооб'єктів і запахових слідів

Поняття мікрооб'єктів і мікрослідів, їх види. Криміналістична одорологія: поняття та основні принципи. Поняття запаху, техніко-криміналістичні засоби та основні правила його вилучення. Класифікація запахових слідів. Використання оперативно-пошукових собак під час розкриття та розслідування кримінальних правопорушень.

Основні види експертиз й питання діагностичного та ідентифікаційного характеру, що вирішуються у ході їх проведення.

Тема № 6. Криміналістичне дослідження запірно-пломбувальних та контрольних пристроїв

Конструктивні типи пломб і правила їх навішування. Конструктивні типи запірно-пломбувальних пристроїв й правила їх накладення. Способи кримінального порушення цілісності пломб і запірно-пломбувальних пристроїв. Експертне дослідження пломб. Експертне дослідження запірно-пломбувальних пристроїв. Сучасні техніко-криміналістичні засоби дослідження пломб і запірно-пломбувальних пристроїв.

Тема № 7. Криміналістичне дослідження одягу

Криміналістичне значення пошкоджень одягу і його слідів. Класифікація матеріалів одягу, його конструктивні особливості й технологія. Поняття і класифікація пошкоджень на одязі. Методика трасологічної експертизи пошкоджень одягу. Механізм утворення і класифікація слідів одягу. Методика трасологічної експертизи слідів одягу. Сучасні техніко-криміналістичні засоби дослідження одягу. Механізм утворення слідів рукавичок. Вплив на сліди рукавичок зовнішніх факторів. Виявлення слідів рукавичок у ході огляду місця події. Фіксація вилучення слідів рукавичок. Попереднє дослідження слідів рукавичок на місці події. Ознаки, відтворені в слідах рукавичок. Особливості методики експертного дослідження слідів рукавичок. Сучасні техніко-криміналістичні засоби дослідження слідів рукавичок.

Тема № 8. Криміналістичне дослідження матеріалів, речовин та виробів

Вироби та їх фрагменти як речові докази. Комплекс властивостей виробів: зовнішні ознаки, внутрішні ознаки структури та складу. Види матеріалознавчих досліджень. Підготовка і призначення матеріалознавчої експертизи. Її можливості. Вироби та матеріали як порівняльні та довідкові об'єкти криміналістичних обліків.

Ідентифікаційні та діагностичні задачі, які вирішуються при дослідженні виробів та матеріалів. Використання виробів та матеріалів при розслідуванні злочинів.

Тема № 9. Інформаційно-довідкове забезпечення розслідування злочинів

Інформаційно-довідкове забезпечення розслідування кримінальних правопорушень. Поняття, наукові та правові основи кримінальної реєстрації. Способи фіксації об'єктів: описовий, дактилоскопічний, фотографічний, колекційний, графічний, змішаний. Форми ведення обліків. Види обліків.

Обліки МВС України. Автоматизований банк даних (АБД) – обліки оперативно-розшукового та профілактичного призначення: об'єкти обліку, використання інформації під час розслідування злочинів.

Обліки Науково-дослідних експертно-криміналістичних центрів системи МВС України: об'єкти обліку, порядок ведення і використання.

Міждержавні обліки. Використання міждержавних обліків по лінії Інтерполу під час розслідування кримінальних правопорушень.

Тема № 10. Технічні засоби профілактики кримінальних правопорушень

Техніко-криміналістичні засоби профілактики кримінальних правопорушень. Поняття криміналістичних слідових маркерів. Види криміналістичних слідових маркерів. Вимоги до криміналістичних слідових маркерів. Алгоритм використання криміналістичних слідових маркерів.

4. Структура навчальної дисципліни

4.1.1 Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (денна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин відведених на вивчення навчальної дисципліни						Література, сторінки	Вид контролю
	Всього	з них:						
		лекції	Семінарські	Практичні заняття	Лабораторні	Самостійна робота		
Семестр № 3								
Тема № 1. Поняття техніко-криміналістичних засобів доказування і мета їх застосування	12	2		2		8		
Тема № 2. Криміналістичний ДНК-аналіз	12	2		2		8		
Тема №3. Криміналістичне дослідження цифрових доказів	12	2		2		8		
Тема № 4. Криміналістична вибухотехніка	12	2		2		8		
Тема № 5. Криміналістичне дослідження мікрооб’єктів і запахових слідів	12	2		2		8		
Тема № 6. Криміналістичне дослідження запірно-пломбувальних та контрольних пристроїв	12	2		2		8		
Тема № 7. Криміналістичне дослідження одягу	12	2		2		8		
Тема № 8. Криміналістичне дослідження матеріалів, речовин та виробів	12	2		2		8		
Тема № 9. Інформаційно-довідкове забезпечення розслідування злочинів	12	2		2		8		

Тема № 10. Технічні засоби профілактики кримінальних правопорушень	12	2		2		8		
Всього	120	20		20		80		залік

(заочна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин відведених на вивчення навчальної дисципліни						Література, сторінки	Вид контролю
	Всього	з них:						
		лекції	Семінарські	Практичні заняття	Лабораторні	Самостійна робота		
Тема № 1. Поняття техніко-криміналістичних засобів доказування і мета їх застосування	12	1		1		10		
Тема № 2. Криміналістичний ДНК-аналіз	14	1		1		12		
Тема №3. Криміналістичне дослідження цифрових доказів	14	1		1		12		
Тема № 4. Криміналістична вибухотехніка	14	1		1		12		
Тема № 5. Криміналістичне дослідження мікрооб’єктів і запахових слідів	14	1		1		12		
Тема № 6. Криміналістичне дослідження запірно-пломбувальних та контрольних пристроїв	10					10		
Тема № 7. Криміналістичне дослідження одягу	10					10		
Тема № 8. Криміналістичне дослідження матеріалів, речовин та виробів	10					10		
Тема № 9. Інформаційно-довідкове забезпечення розслідування злочинів	12	1		1		10		
Тема № 10. Технічні засоби	10					10		

профілактики кримінальних правопорушень								
Всього	120	6		6		108		залік

4.1.2. Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

Перелік питань до тем навчальної дисципліни		Література:
Тема № 1. Поняття техніко-криміналістичних засобів доказування і мета їх застосування		1,2,3,4,5,10,11
<p>Під час самостійної підготовки студенти повинні вивчити поняття техніко-криміналістичних засобів.</p> <p>Знати завдання техніко-криміналістичних засобів доказування. Які суб'єкти застосовують техніко-криміналістичні засоби.</p> <p>Усвідомити правові основи застосування техніко-криміналістичних засобів доказування та знати класифікацію техніко-криміналістичних засобів.</p>		
Тема № 2. Криміналістичний ДНК-аналіз		
<p>Під час самостійної підготовки студенти повинні усвідомити що таке ДНК і де вона знаходиться в людському організмі, яку структуру має ДНК і яка її властивість дає змогу індивідуалізувати особу.</p> <p>Усвідомити коли й за яких обставин було відкрито та вперше застосовано метод ДНК-аналізу з метою вирішення завдань із розкриття та розслідування злочинів, основні етапи початкової технології ДНК-дактилоскопії та сучасної технології STR-профілювання, які основні технології ДНК-аналізу використовуються натеper у діяльності з розкриття та розслідування кримінальних правопорушень, які чинники пошкоджують ДНК та які науково-технічні засоби застосовуються для виявлення, вилучення та зберігання слідів біологічного походження.</p> <p>Знати експертні установи Україні в яких проводять судові молекулярно-генетичні експертизи.</p>		1,2,3,4,5,10,11
Тема №3. Криміналістичне дослідження		1,2,3,4,5,10,11

	<p>цифрових доказів</p> <p>Під час самостійної підготовки студенти повинні вивчити поняття, особливості та принципи роботи з доказами в електронній (цифровій) формі.</p> <p>Знати кримінальні процесуальні засади пошуку, вилучення комп'ютерної техніки та інформації з неї. Усвідомити способи збирання електронних (цифрових) доказів (виявлення, огляд, фіксація, вилучення та упакування носіїв) і технічні засоби, що для цього необхідні.</p> <p>Дослідити питання щодо джерел електронних (цифрових) доказів та фіксації електронних (цифрових) доказів.</p> <p>Розуміти загальний порядок вилучення комп'ютерної техніки, мобільних пристроїв та їх зберігання, питання, що вирішуються комп'ютерно-технічною експертизою</p>	
	<p>Тема № 4. Криміналістична вибухотехніка</p> <p>Під час самостійної підготовки студенти повинні вивчити поняття, систему і структуру криміналістичної вибухотехніки.</p> <p>Знати предмет, об'єкти криміналістичної вибухотехніки та методи, які застосовуються.</p> <p>З'ясувати, які існують види і класифікація вибухових речовин і вибухових пристроїв, Ознаки і критерії віднесення об'єктів до вибухових пристроїв.</p> <p>Знати будову і призначення основних частин і механізмів вибухових пристроїв; корпусу, засобів ініціювання, уповільнення і керування вибухом.</p> <p>Дослідити особливості збору і попереднього дослідження слідової інформації місця вибуху та які існують сучасні техніко-криміналістичні засоби збирання слідів застосування вибухових речовин і вибухових пристроїв.</p> <p>Усвідомити особливості вилучення, транспортування і зберігання слідів вибуху. Характер і особливості проведення</p>	<p>1,2,3,4,5,10,11</p>

	попередніх досліджень на місці вибуху.	
	Тема № 5. Криміналістичне дослідження мікрооб'єктів і запахових слідів	
	<p>Під час самостійної підготовки, студенти повинні отримати знання щодо поняття мікрооб'єктів та мікрослідів у криміналістиці, а також поняття криміналістичної одорології та з'ясувати їх значення у розслідуванні кримінальних правопорушень. Варто розглянути види запахових слідів, засвоїти існуючі на практиці методи виявлення, фіксації та вилучення слідів запаху на місці події, правила упакування та збереження таких слідів.</p> <p>Дослідити особливості призначення і проведення одорологічних експертиз, процедуру відібрання зразків для порівняльного дослідження, з'ясувати які об'єкти направляються на одорологічну експертизу та які установи проводять такого виду експертизи.</p> <p>Усвідомити, які застосовуються основні засоби збору і консервації запаху людини. Застосування собак-детекторів для розшуку і встановлення підозрюваних.</p>	1,2,3,4,5,10,11
	Тема № 6. Криміналістичне дослідження запірно-пломбувальних та контрольних пристроїв	
	<p>Під час самостійної підготовки, студенти повинні отримати знання про конструктивні типи запірно-пломбувальних пристроїв й правила їх накладення, з'ясувати які сучасні техніко-криміналістичні засоби використовуються для дослідження пломб і запірно-пломбувальних пристроїв.</p>	1,2,3,4,5,10,11
	Тема № 7. Криміналістичне дослідження одягу	
	<p>Під час самостійної підготовки, студенти повинні отримати знання щодо поняття пошкоджень на одязі та їх класифікацію, з'ясувати які сучасні техніко-криміналістичні засоби використовуються для дослідження одягу.</p>	1,2,3,4,5,10,11

Тема № 8. Криміналістичне дослідження матеріалів, речовин та виробів		1,2,3,4,5,10,11
	Під час самостійної підготовки, студенти повинні отримати знання про теоретичні положення криміналістичного дослідження матеріалів, речовин та виробів, види об'єктів криміналістичного дослідження матеріалів, речовин та виробів, засвоїти стадії криміналістичного дослідження матеріалів, речовин та виробів, об'єкти такого дослідження та завдання, що вирішуються у ході проведення криміналістичної експертизи матеріалів, речовин і виробів.	
Тема № 9. Інформаційно-довідкове забезпечення розслідування злочинів		1,2,3,4,5,10,11
	Під час самостійної підготовки, студенти повинні отримати знання про наукові та правові основи криміналістичного обліку. Усвідомити які існують способи фіксації об'єктів у обліках та форми їх ведення. З'ясувати види обліків та можливості використання міждержавних обліків по лінії Інтерполу під час розкриття і розслідування злочинів.	
Тема № 10. Технічні засоби профілактики кримінальних правопорушень		1,2,3,4,5,10,11
	Під час самостійної підготовки студенти повинні отримати знання щодо поняття слідових маркерів та знати види криміналістичних слідових маркерів, усвідомити, який існує алгоритм використання криміналістичних слідових маркерів на практиці	

6. Методи навчання

Навчання з дисципліни «Криміналістичні засоби та методи розкриття і розслідування кримінальних правопорушень» проходить у формі лекцій – під час вивчення курсу дисципліни, практичних занять, а також самостійної та індивідуальної роботи, яка у студентів займає значну частину обсягу навчальних годин.

Метою лекційного курсу є викладення загальних положень щодо застосування техніко-криміналістичних засобів доказування, надання студентам основних орієнтирів у навчальному матеріалі, викладення змісту

питань, включених до підсумкового контролю з навчальної дисципліни. Виклад теоретичного матеріалу супроводжується наведенням прикладів з практичної діяльності з розслідування злочинів. Для кращого засвоєння лекційного матеріалу викладачі використовують наглядні матеріали.

Аудиторні заняття проводяться у формі практичних занять, на яких студенти повинні набути практичних навичок з дослідження матеріальних слідів злочину, застосування техніко-криміналістичних засобів. З цією метою заняття проводяться в аудиторіях у вигляді рольових ігор і тренінгів. З окремих тем дисципліни на практичних заняттях здійснюється відтворення навчальних відеофільмів, тренінгів, методичних посібників, використовується мультимедійне забезпечення, а для відпрацювання навичок використовується моделювання ситуативних задач з виходом на місце уявної події злочину.

Самостійна робота за кожною темою передбачає вивчення навчальної та наукової літератури з відповідних тем, включених до програми навчальної дисципліни.

Під час вивчення навчальної дисципліни студенти повинні засвоїти навчальний матеріал, отримати позитивні оцінки за всі відповіді під час аудиторних занять, а також позитивні оцінки за виконані контрольні роботи. Всі пропущені заняття повинні бути відпрацьовані викладачеві.

7. Перелік питань та завдань, що виносяться на підсумковий контроль

Орієнтовний перелік питань до заліку

1. Поняття техніко-криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень.
2. Правові основи застосування техніко-криміналістичних засобів.
3. Суб'єкти застосування техніко-криміналістичних засобів.
4. Класифікація техніко-криміналістичних засобів доказування.
5. ДНК як об'єкт криміналістичного дослідження.
6. Генезис криміналістичного ДНК-аналізу.
7. Загальна характеристика технології судового молекулярно-генетичного дослідження.
8. Виявлення, фіксація та вилучення об'єктів, що можуть містити сліди біологічного походження.
9. Типові місця знаходження мікрослідів з ДНК на місці події.
10. Основні правила вилучення й поводження зі слідами біологічного походження. Типові причини помилок, пов'язаних з дослідженням ДНК.
11. Вимоги до роботи зі слідами біологічного походження під час огляду місця події.
12. Використання можливостей криміналістичного обліку генетичних ознак людини під час досудового розслідування.
13. Призначення та проведення судової молекулярно-генетичної експертизи (СМГЕ).
14. Відібрання біологічних зразків, необхідних для проведення судової молекулярно-генетичної експертизи.

15. Вилучення біологічних зразків трупа для ДНК-дослідження.
16. Поняття цифрових (електронних) доказів, джерела таких доказів та принципи роботи з ними.
17. Процесуальні особливості роботи з електронними носіями інформації.
18. Збирання доказів в електронній формі під час проведення окремих слідчих (розшукових) дій.
19. Фіксація цифрових (електронних) доказів.
20. Електронні (цифрові) докази в мережі Інтернет.
21. Загальний порядок вилучення комп'ютерної техніки та її зберігання.
22. Особливості вилучення мобільних пристроїв.
23. Призначення комп'ютерно-технічної експертизи.
24. Поняття та види вибухових речовин і пристроїв.
25. Правила виявлення, вилучення та фіксації слідів вибуху.
26. Підготовка, проведення та основні завдання судово-балістичної експертизи.
27. Підготовка, проведення та основні завдання вибухотехнічної експертизи
28. Мікрооб'єкти і мікросліди: поняття, значення і класифікація.
29. Техніко-криміналістичні засоби і прийоми виявлення, фіксації, вилучення та дослідження мікрослідів.
30. Поняття криміналістичної одорології та її об'єктів, класифікація одорологічних об'єктів.
31. Криміналістичні властивості запахових слідів.
32. Завдання і можливості використання запахових слідів людини в розкритті та розслідуванні злочинів.
33. Основні засоби збору і консервації запаху людини.
34. Застосування собак-детекторів для розшуку і встановлення підозрюваних.
35. Конструктивні типи пломб і правила їх навішування.
36. Конструктивні типи запірно-пломбувальних пристроїв і правила їх накладення.
37. Способи кримінального порушення цілісності пломб і запірнопломбувальних пристроїв.
38. Поняття і класифікація пошкоджень на одязі.
39. Методика трасологічної експертизи пошкоджень одягу.
40. Сучасні техніко-криміналістичні засоби дослідження одягу.
41. Наукові основи криміналістичної експертизи матеріалів, речовин і виробів.
42. Класифікація об'єктів криміналістичного дослідження матеріалів, речовин та виробів.
43. Стадії криміналістичного дослідження матеріалів, речовин та виробів.
44. Предмет та завдання криміналістичної експертизи матеріалів, речовин та виробів.
45. Інформаційно-довідкове забезпечення розслідування злочинів: поняття, зміст, система та місце в криміналістиці.
46. Інформаційні системи – джерела криміналістично значущої інформації.
47. Криміналістичні обліки – джерела криміналістично значущої інформації, їх значення та місце в розслідуванні злочинів.

48. Сучасні інформаційні системи МВС України та міжнародні криміналістичні обліки.
49. Техніко-криміналістичні засоби профілактики кримінальних правопорушень.
50. Поняття криміналістичних слідових маркерів.
51. Види криміналістичних слідових маркерів.

8. Критерії та засоби оцінювання результатів навчання здобувачів

Контрольні заходи включають у себе поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль.

До форм поточного контролю належить оцінювання:

- рівень знань під час семінарських, практичних, лабораторних занять;
- якість виконання індивідуальної та самостійної роботи.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських, практичних та лабораторних занять і має за мету перевірку засвоєння знань, умінь і навичок студентом з навчальної дисципліни.

У ході поточного контролю проводиться систематичний вимір приросту знань, їх корекція. Результати поточного контролю заносяться викладачем до журналів обліку роботи академічної групи за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Оцінки за самостійну та індивідуальну роботи виставляються в журнали обліку роботи академічної групи окремою графою за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»). Результати цієї роботи враховуються під час виставлення підсумкових оцінок.

При розрахунку успішності здобувачів вищої освіти в Університеті враховуються такі види робіт: навчальні заняття (семінарські, практичні, лабораторні тощо); самостійна та індивідуальна роботи (виконання домашніх завдань, ведення конспектів першоджерел та робочих зошитів, виконання розрахункових завдань, підготовка рефератів, наукових робіт, публікацій, розроблення спеціальних технічних пристроїв і приладів, моделей, комп'ютерних програм, виступи на наукових конференціях, семінарах та інше); контрольні роботи (виконання тестів, контрольних робіт у вигляді, передбаченому в робочій програмі навчальної дисципліни). Вони оцінюються за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Результат навчальних занять за семестр розраховується як середньоарифметичне значення з усіх виставлених оцінок під час навчальних занять протягом семестру та виставляється викладачем в журналі обліку роботи академічної групи окремою графою.

Результат самостійної роботи за семестр розраховується як середньоарифметичне значення з усіх виставлених оцінок з самостійної роботи, отриманих протягом семестру та виставляється викладачем в журналі обліку роботи академічної групи окремою графою.

Студент, слухач, який отримав оцінку «незадовільно» за навчальні заняття або самостійну роботу, зобов'язаний перескласти її.

Загальна кількість балів (оцінка), отримана здобувачем за семестр перед підсумковим контролем, розраховується як середньоарифметичне значення з оцінок за навчальні заняття та самостійну роботу, та для переводу до 100-бальної системи помножується на коефіцієнт **10**.

$$\text{Загальна кількість балів (перед підсумковим контролем)} = \left(\left(\text{Результат навчальних занять за семестр} + \text{Результат самостійної роботи за семестр} \right) / 2 \right) * 10$$

Підсумковий контроль.

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на певному ступені вищої освіти або на окремих його завершених етапах.

Для обліку результатів підсумкового контролю використовується поточно-накопичувальна інформація, яка реєструється в журналах обліку роботи академічної групи. Результати підсумкового контролю з дисциплін відображаються у відомостях обліку успішності, навчальних картках студентів, залікових книжках. **Присутність студентів при проведенні підсумкового контролю (заліку, екзамену) обов'язкова.** Якщо студент не з'явився на підсумковий контроль (залік, екзамен), то науково-педагогічний працівник ставить у відомість обліку успішності відмітку «не з'явився».

Підсумковий контроль (екзамен, залік) оцінюється за національною шкалою. Для переводу результатів, набраних на підсумковому контролі (екзамені, заліку), з національної системи оцінювання в 100-бальну вводиться коефіцієнт **10**, таким чином максимальна кількість балів на підсумковому контролі (екзамені, заліку), які використовуються при розрахунку успішності студентів становить - **50**

Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру та балів, набраних на підсумковому контролі (екзамені, заліку).

$$\text{Підсумкові бали навчальної дисципліни} = \text{Загальна кількість балів (перед підсумковим контролем)} + \text{Кількість балів за підсумковим контролем}$$

Студент, який під час складання підсумкового контролю отримав оцінку «незадовільно», складає підсумковий контроль (екзамен, залік) повторно. Повторне складання підсумкового контролю (екзамену, заліку) допускається не більше двох разів з кожної навчальної дисципліни, у тому числі один раз – викладачеві, а другий – комісії, що створюється навчально-науковими інститутами (факультетами). Незадовільні оцінки виставляються тільки в

відомостях обліку успішності. Студентам, які отримали не більше як дві незадовільні оцінки (нижче ніж 60 балів) з навчальної дисципліни, можуть бути встановлені різні строки ліквідації академічної заборгованості, але не пізніше як за день до фактичного початку навчальних занять у наступному семестрі. Студенти, які не ліквідували академічну заборгованість у встановлений термін, відраховуються з Університету. Особи, які одержали більше двох незадовільних оцінок (нижче ніж 60 балів) за підсумковими результатами вивчення навчальних дисциплін з урахуванням підсумкового контролю, відраховуються з Університету.

Якщо дисципліна вивчається протягом двох і більше семестрів з семестровим контролем у формі підсумкового контролю (екзамену чи заліку), то результат вивчення дисципліни в поточному семестрі визначається як середньоарифметичне значення балів, набраних у поточному та попередньому семестрах.

$$\begin{array}{l} \text{Підсумкові бали} \\ \text{навчальної} \\ \text{дисципліни} \end{array} = \begin{array}{l} \text{Підсумкові} \\ \text{бали за} \\ \text{поточний} \\ \text{семестр} \end{array} + \begin{array}{l} \text{Підсумкові} \\ \text{бали за} \\ \text{попередній} \\ \text{семестр} \end{array} : 2$$

Робота під час навчальних занять	Самостійна та індивідуальна робота	Модульний контроль
Отримати не менше 4 позитивних оцінок	Підготувати реферат, доповідь, за результатами проведених практичних занять, скласти протокол огляду місця події та його фрагменти, фототаблицю як додаток до такого протоколу	Отримати за модульний контроль не менше 30 балів

9. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах		Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
			Оцінка	Пояснення
12	97-100	Відмінно ("зараховано")	A	„Відмінно” – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою.
11	94-96			
10	90-93			
9	85-89	Добре ("зараховано")	B	„Дуже добре” – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які

8	80-84			передбачені програмою навчання, виконані , якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального , робота з двома-трьома незначними помилками.
7	75-79		C	„Добре” – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані , якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками , робота з декількома незначними помилками або з однією–двома значними помилками.
6	70–74	Задовільно („зараховано”)	D	„Задовільно” – теоретичний зміст курсу освоєний неповністю , але прогалини не несуть істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано , деякі з виконаних завдань містять помилки , робота з трьома значними помилками.
5	65 – 69			„Достатньо” – теоретичний зміст курсу освоєний частково , деякі практичні навички роботи не сформовані , частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконана , або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального , робота, що задовольняє мінімуму критеріїв оцінки.
4	60–64		E	„Умовно незадовільно” – теоретичний зміст курсу освоєний частково , необхідні практичні навички роботи не сформовані , більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано , або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального ; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки
3	40-59	Незадовільно („не зараховано”)	FX	„Безумовно незадовільно” – теоретичний зміст курсу не освоєно , необхідні практичні навички роботи не сформовані , всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки , додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значимого підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки
2	21-40			
1	1-20		F	

10. Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в Інтернеті

Нормативні акти

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Кримінальний кодекс України// Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Ст. 131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

3. Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
4. Про судову експертизу: закон України від 25.02.1994 № 4038-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 28. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>
5. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз: наказ Міністерства Юстиції України від 08.10.1998 № 53/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text>
6. Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори: Закон України від 15.02.1995 № 60/95-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/60/95-%D0%B2%D1%80#Text>
7. Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними: Закон України від 15.02.1995 № 62/95-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/62/95-%D0%B2%D1%80#Text>

Основна

1. Криміналістика : підручник : у 2 т. Т. 1 / [А. Ф. Волобуєв, М. В. Даньшин, А. В. Іщенко та ін.] ; за заг. ред. А. Ф. Волобуєва, Р. Л. Степанюка, В. О. Малярової ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2018. – 384 с. – ISBN 978-966-610-231-0 (Т. 1). URL: <https://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/6440>
2. Криміналістика: Підручник / Кол. авт.: В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, В. А. Журавель та ін. / За ред. проф. В. Ю. Шепітька. — 4-е вид., перероб. і доп. — Х.: Право, 2008. — 464 с. URL: <https://law.sspu.edu.ua/files/documents/books/library/17/shepitko.pdf>
3. Криміналістика : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / [К. О. Чаплинський, О. В. Лускатов, І. В. Пиріг, В. М. Плетенець, Ю. А. Чаплинська]. – 2-е вид, перероб. і доп. – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2017. – 480 с. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/1191/1/%D0%9B%D0%95%D0%9A%D0%A6%D0%86%D0%87%20%D0%B7%20%D0%BA%D1%80%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B8%202016%2B.pdf>
4. Криміналістика (криміналістична техніка): курс лекцій / П. Д. Біленчук, А. П. Гель, М. В. Салтевський, Г. С. Семаков. Київ : МАУП, 2001. 216 с. <http://www.kul-lib.narod.ru/bibl.files/krim/book-710.htm>
5. Криміналістична техніка, тактика і методика: навчальний посібник / В. В. Копча, Н. В. Копча. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. – 286 с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/40899/1/%D0%9A%D0%A0%D0%98%D0%9C%D0%86%D0%9D%D0%90%D0%9B%D0%86%D0%A1%D0%A2%D0%98%D0%A7%D0%9D%D0%90%20%D0%A2%D0%95%D0%A5%D0%9D%D0%86%D0%9A%D0%90.pdf>

6. Криміналістичне дослідження ДНК : технології та можливості : навч. посіб. / [Р. Л. Степанюк, С. І. Перлін, В. В. Кікінчук, Лозова С.М. та ін.], МВС України ; Харків. нац. ун-т внутр. справ; Харків. НДЕКЦ МВС України. – 2-ге вид., перероб. та допов. – Харків, 2022. – 120 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/14007>

7. Кофанов А.В. Трасологічні дослідження: Курс лекцій / А.В. Кофанов, О.Г. Волошин, О.В. Літвінова. К.: Київ. нац. ун-т внутр. справ, 2010. – 304 с. <http://elar.naiau.kiev.ua/bitstream/123456789/2310/1/%D0%9A%D1%83%D1%80%D1%81%20%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D0%B9%20%D0%A2%D1%80%D0%B0%D1%81%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D1%96%20%D0%B4%D0%BE%D1%81%D0%BB%D1%96%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf>

8. Кофанов А.В., Кобилянський О.Л., Давидова О.О. Криміналістичне дослідження вибухових речовин. – Методичні рекомендації. – Київ: КИЙ, 2011. – 48 с. – (Серія «Криміналістичне забезпечення»)<http://elar.naiau.kiev.ua/bitstream/123456789/2998/1/%D0%9A%D1%80%D0%B8%D0%BC%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B5%20%D0%B4%D0%BE%D1%81%D0%BB%D1%96%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%B2%D0%B8%D0%B1%D1%83%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%85%20%D1%80%D0%B5%D1%87%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD.pdf>

9. Кофанов А.В. Криміналістичне дослідження вогнепальної зброї, патронів та слідів пострілу (судова балістика): практикум / А.В. Кофанов, О.С. Кофанова. – К.: УкрДГПІ, 2018. – 100 с. <http://elar.naiau.kiev.ua/bitstream/123456789/10710/1/%D0%9A%D0%BE%D1%84%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%BA%D1%83%D0%BC%2018.12.18.pdf>

10. Щербаковський М. Г. Проведення та використання судових експертиз у кримінальному провадженні : монографія. Харків : В деле, 2015. 560 с. URL:http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6020/Provedenni%20ta%20vykorystannia%20sudovykh%20ekspertyz%20u%20kryminalnomu%20povadzhenni_monohrafiia_M%20H%20Shcherbakovskyi_2015.pdf?sequence=1

Допоміжна

1. Білоус В. В. Класифікація безпілотних літальних апаратів та її значення для криміналістичної практики. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. 2016. № 16. С. 47-57 URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/12133/1/Bilous_47-57.pdf

2. Білоус В. В. Криміналістичний відеозапис і повнота фіксування судового процесу технічними засобами / В. В. Білоус // Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 трав. 2017 р.). У 2-х т. Т. 2 / відп. ред. Г. О. Ульянова. - Одеса : Видавничий дім "Гельветика", 2017. - С. 440-442. <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/9903?locale-attribute=en>

3. Коваленко А. В. Можливості використання технологій 3d сканування для фіксації та дослідження об'ємних слідів взуття // Актуальні питання судової експертології, криміналістики та кримінального процесу: матеріали III міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 15 грудня 2021 р.) / за заг. ред. Н. В. Нестор; уклад. : О. В. Баулін, О. І. Жеребко, Т. П. Кривак, О. О. Садченко, А. В. Старушкевич, О. В. Юдіна. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2021. – 520 с. URL: https://kndise.gov.ua/wp-content/uploads/2022/02/aktualni-pytannya-sudovoyi-ekspertologiyi_2021_2.pdf
4. Лозова С.М., Куча М.С. Специфіка огляду місця події при підправі банкоматів // Кримінальний процес та криміналістика: сучасний стан та перспективи: тези доп. всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 26 листоп. 2020 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2020. – 431 с., с. 211-214 URL: https://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/9802/Kryminalnyi%20oprotses%20ta%20kryminalistyka_2020.pdf?sequence=1&isAllowed=y
5. Лозова С.М., Стрілець С.О. Окремі методи судово-експертної фотографії // Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу в умовах воєнного стану: тези доп. Міжнародної наук.-практ. конф. (м. Харків, 25 листоп. 2022 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2022. 453 с., с. 249-252. URL: https://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/14971/Okremi%20metody_Lozova_Strilets_2022.pdf?sequence=1
6. Перлін С. І., Лозова, С. М. (2020). Перспективи використання Action-камер у криміналістичній діяльності // Актуальні проблеми експертного забезпечення досудового розслідування : матеріали наук.-практ. семінару (Дніпро, 29 травня 2020 р.). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2020, с. 118-120 URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/5323/1/29.05.20%20%D0%A1%D0%B5%D0%BC%D1%96%D0%BD%D0%B0%D1%80%20%D0%9A%D0%9A%D0%A1%D0%9F%D0%9C.pdf>
7. Степанюк, Р. Л. Дослідження ДНК як галузь криміналістичної техніки: проблеми формування та напрями розвитку // Право і безпека. - 2020. - № 2 (77). - С. 93-99. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/9515>
8. Щербаковський М. Г. Проблеми формулювання висновків молекулярно-генетичної експертизи / // Процесуальне та техніко-криміналістичне забезпечення досудового розслідування : тези доп. всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 28 листоп. 2019 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2019. – С. 193-195. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/13593>

Інформаційні ресурси

1. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://portal.rada.gov.ua>

2. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України урядовий портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua>
3. Офіційний веб-сайт Міністерства внутрішніх справ України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mvs.gov.ua>
4. Офіційний веб-сайт Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://dndekc.mvs.gov.ua/>
5. Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>.